

“Podem parlar del nostre país?”

Podem parlar del nostre país?
Josep Gifreu, catedràtic de teoria de la comunicació, pensa que és difícil respondre afirmativament. Vivim una situació de reforçament de la identitat espanyola a través de la construcció del discurs narratiu espanyol.

Josep Gifreu, catedràtic de teoria de la comunicació de la Universitat Pompeu Fabra, ha publicat a Pagès *El meu país. Narratives i combats per la identitat*, una anàlisi de les maniobres que fa l'estat espanyol per construir una gran narrativa nacional en contra de narratives divergents.

—Quin camp semàntic abasta el terme “narratives”?

—Un camp molt ampli, el de les estructures del discurs públic, de la vida pública. És a partir de la importància que tenen les estructures narratives en el pensament de la gent i en la vida pública que m'ha interessat analitzar la manera com es canalitzen a través dels grans mitjans de comunicació en el procés de construcció i destrucció de les identitats.

—El vostre assaig tracta finalment el conflicte entre la narrativa espanyola i la catalana?

—No solament això. Pretén explorar el paper de les narratives en la formació de la identitat i la discussió de les identitats mateixes. L'explicació de la mateixa història requereix una identitat i en la manera que ens podem narrar a nosaltres mateixos podem recrear la pròpia identitat. Narrar o ser narrats, aquest és el dilema.

—El procés de globalització coincideix amb un enfortiment progressiu de l'estat-nació, a Espanya. Per què?

—Justament perquè la globalització mina les competències de l'estat modern, l'estat es veu obligat a defensar allò que l'ha fet diferent i peculiar com a estat-nació, llengua, territori, institucions, i referents simbòlics par-

ticulars. No només el lliure comerç i les multinacionals, sinó els moviments emancipatoris, com ara el feminisme i l'ecologisme, que també desborden la narrativa nacional oficial.

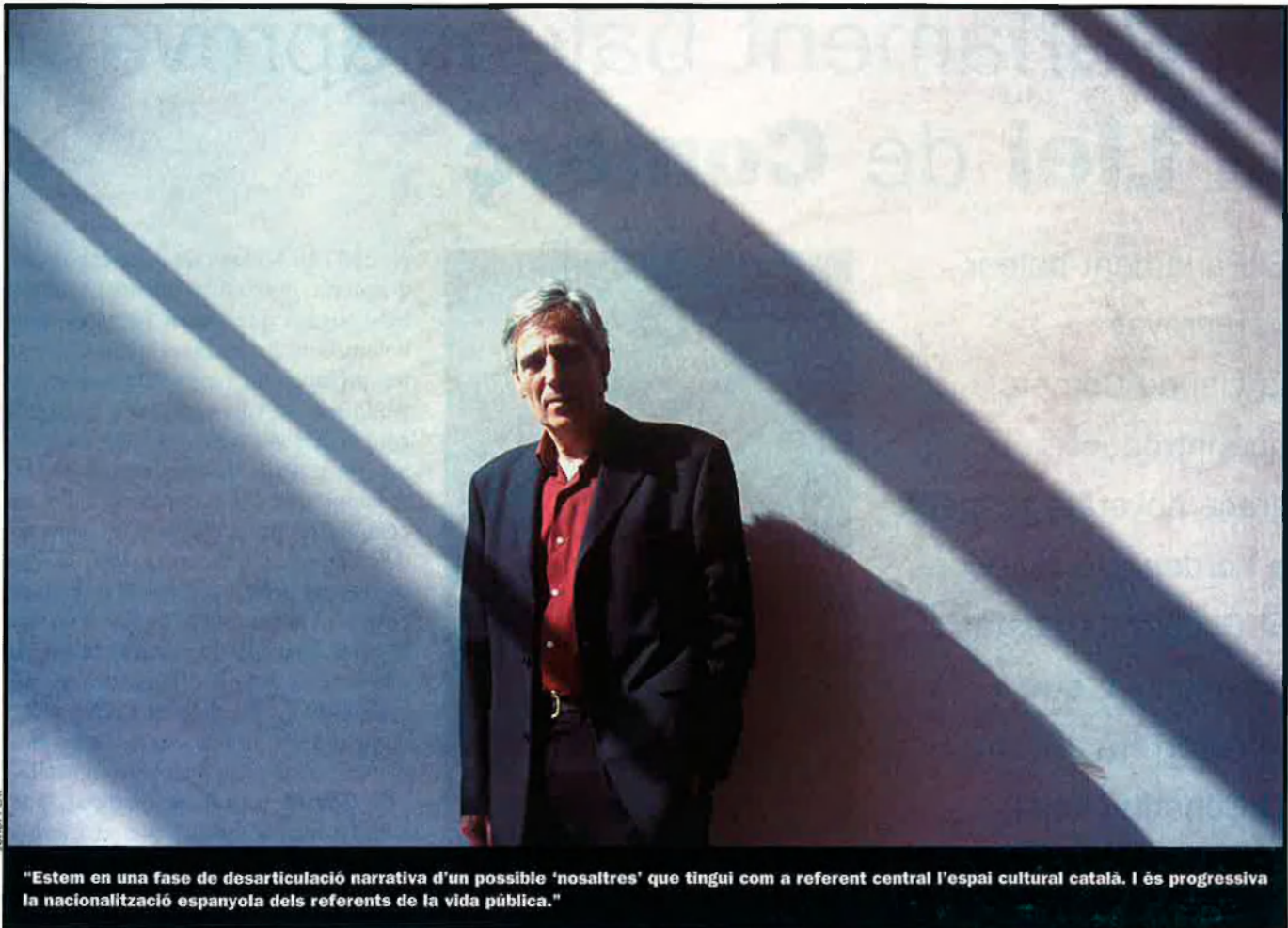
—Tan important és l'elaboració d'un discurs únic per al manteniment de l'estat-nació?

—Els estats nacionals produeixen macronarratives generadores i regeneradores de sentiment nacional i d'adscripció simbòlica a un nosaltres vertebrador de la macrofragmentació social i cultural. Quan les forces re-nacionalitzadores de l'estat no aconsegueixen de mantenir i articular una eficaç producció de macronarratives legitimadores, els estats es descomponen i moren. Iugoslàvia o Rússia són exemples de grans narratives nacionals abocades a la ruïna.

—A més de la globalització, hi ha més narratives que atemptin contra la narrativa de l'estat nacional?

—Dues més. Primer, les del front intraestatal. Es reparteixen en dos grups, les de l'emancipació nacional irresolta i les de la immigració. I en segon lloc, el front mediàtic. Aquí s'identifiquen dues grans línies, en part antagoniques. D'una banda, les narratives autònomes o contranarratives d'alguns nuclis mediàtics. Parlo dels mitjans independents del poder, no massa subjectes a les directrius de l'estat, dels països de llarga tradició democràtica, com Gran Bretanya o els Estats Units. I a l'extrem oposat, la tendència de la banalització general de la narrativa de la televisió.

—Quin diagnòstic feu del procés de creació d'una narrativa catalana?

"Estem en una fase de desarticulació narrativa d'un possible 'nosaltres' que tingui com a referent central l'espai cultural català. I és progressiva la nacionalització espanyola dels referents de la vida pública."

—La meua hipòtesi és que estem en una fase de desarticulació narrativa d'un possible nosaltres que tingui com a referent central l'espai cultural català. La penetració de la llengua i la cultura espanyoles als Països Catalans sembla progressiva. Sembla també progressiva la nacionalització espanyola dels referents de la vida pública, des de l'esport i l'*star-system* fins al dolor en les catàstrofes.

—Amb la televisió com a arma clau?

—La televisió és la màxima garantia de l'hegemonia de la narrativa espanyola. TV3 és un reducte.

—Penseu que els noticiaris de TV3, a part de la llengua, fan un discurs que contraresta el discurs espanyol?

—La programació és molt més que els noticiaris. Ha estat una eina imprescindible de cara a mantenir algunes expectatives de creació d'algun embrió d'espai cultural propi. Malgrat que es pugui discutir determinat

programa o les referències automàtiques a l'espai espanyol, que hi són, penso que en termes generals TV3 és encara un exemple a imitar per totes les televisions privades. És un gran exemple en la batalla contra la banalització. Cal, això sí, discutir a fons el paper de TV3 com a servei públic.

—L'espanyolització dels Països Catalans no ha avançat més amb la democràcia que durant el franquisme?

—Ara estem en una fase d'avenç de l'espanyolització com a cultura d'adscripció de sentiments i lleialtats bàsiques. El franquisme és una fase diferent, no només per l'entorn polític sinó pel context històric general i dels mitjans de comunicació en especial. La reconstrucció d'un espai de lleialtat es fa molt difícil perquè durant el franquisme vàrem sofrir un intent molt seriós de destrucció i esquarterament i en la fase actual no comptem amb recursos suficients ni

amb la força política necessària per contrarestar la fase expansiva de la narrativa espanyola, que té ara una Constitució democràtica.

—El llibre traspua un gran pessimisme.

—Una visió radicalment crítica sobre el paper de la televisió en la desitjada constitució d'un nosaltres català. També traspua un sentiment de decepció general a la vista d'un seguit de concessions i inhibicions en la cultura i la llengua.

—“Tinc la sensació que el meu país s'acaba”, diu.

—És la que mou les preguntes que em faig. El llibre invita el lector a plantejar-se què és el nostre país i si podem parlar del nostre país. És difícil fer-ho perquè no tenim un referent clar de país i no sembla que ningú vulgui tenir-lo o definir el país.

Lluís Bonada